

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 100/2025 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om beredskapen för att hantera ett större oljeutsläpp i Finska viken

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 100/2025 rd undertecknat av riksdagsledamot Eva Biaudet /sv:

Hur har regeringen beaktat det förändrade säkerhetsläget och den ökade risken för omfattande olje- eller kemikalieutsläpp till havs,

har anslagen för oljebekämpningsmateriel och bekämpningsberedskap stärkts under de senaste åren,

vilka åtgärder vidtar regeringen för att säkerställa att myndigheterna har nödvändiga resurser och beredskap för att hantera ett eventuellt större oljeutsläpp,

behövs det lagstiftningsändringar för att förbättra beredskapen och effektiviteten i oljebekämpningen, och

hur avser regeringen att stärka samarbetet med privata aktörer och organisationer, samt förbättra utbildningen och informationen till allmänheten i kust- och skärgårdsområden?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

I enlighet med räddningslagen (379/2011) sörjer Gränsbevakningsväsendet för räddningsverksamheten vid fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor på finskt territorialvatten och inom Finlands ekonomiska zon och samordnar beredskapen för detta. Gränsbevakningsväsendet leder räddningsverksamheten på öppen fjärd på finskt territorialvatten och inom Finlands ekonomiska zon, medan räddningsledaren vid kusten och i skärgården tillsätts av välfärdsområdets räddningsverk.

Utifrån Gränsbevakningsväsendets uppföljning kan man konstatera att den så kallade skuggflottan, som transporterar rysk olja i Finska viken i fartyg som är i dåligt skick, i kombination med störningar i satellitnavigeringen har ökat risken för miljöskador i Östersjön och i synnerhet i Finska viken jämfört med tiden innan de utvidgade sanktionerna mot Ryssland infördes år 2022.

Myndigheternas lägesbild och beredskap för risker i havsområdet är på en god nivå. Gränsbevakningsväsendet följer som huvudansvarig myndighet aktivt med riskerna för miljöskador i Finlands havsområden och förbereder sig på sådana genom att reglera bekämpningsberedskapen. Alla aktörers beredskap upprätthålls genom ett intensivt utbyte av information, planering och övning.

Sjöfarten övervakas av Gränsbevakningsväsendet, Fintraffics fartygstrafikservice (VTS-centralerna) och marinen. I synnerhet genom VTS-centralernas övervakning strävar man efter att förebygga att fartyg avviker från rutten, går på grund och kolliderar.

Utvecklingen av kapaciteten för bekämpning av oljeskador och kemikalieolyckor på lång sikt styrs av den av statsrådet godkända nationella strategin för bekämpning av miljöskador fram till 2035 (Statsrådets principbeslut, statsrådets allmänna sammanträde 16.2.2023, VN 13/2023) samt planer och projekt inom olika förvaltningsområden (IM, MM, FSM) som genomförs aktivt i anslutning till verkställandet av strategin.

Den nationella förmågan att bekämpa fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor samt förmågan att upptäcka utsläpp kommer att utvecklas avsevärt under de närmaste åren i och med de två multifunktionella utsjöbevakningsfartyg och spaningsflygplan som beställts till Gränsbevakningsväsendet.

Det viktigaste finansieringsinstrumentet med tanke på upprätthållandet och utvecklingen av bekämpningsberedskapen är inrikesministeriets moment för bekämpning av olje- och kemikalieskador. Finansieringen av momentet med den nuvarande årliga nivån på 5,5 miljoner euro räcker tills vidare till för att upprätthålla den rådande bekämpningsberedskapen på öppet hav.

Finlands beredskap och kapacitet för oljebekämpning har dimensionerats i enlighet med den nationella strategin för bekämpning av miljöskador så att ett oljeutsläpp på 30 000 kubikmeter i Finska viken eller norra Östersjön kan fås under kontroll inom tre dygn med stöd av grannländerna. Beredskapen att ta hand om skador av denna storleksklass är god och beredskapen utvecklas kontinuerligt med beaktande av de krav som förhållandena ställer. De operativa planerna för bekämpning av oljeskador och kemikalieolyckor är uppdaterade och genomförandet av dem övas regelbundet på lokal, regional, nationell och internationell nivå.

Den centrala regleringen av ledningsansvaret för bekämpningen av fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor har reviderats i samband med reformen av räddningslagen (28.12.2018/1353) och den beaktar på ett bra sätt bekämpningsåtgärder till havs samt ansvarsfördelningen, befogenheterna och ledningen i anslutning till sådana.

Utmaningen vid en stor oljeskada är tömningen av det oljehaltiga avfallet från fartygen som samlas in den samt mellanlagringen och avfallshanteringen. Lagstiftningen om avfallshantering i störningssituationer som bereds under ledning av miljöministeriet kommer om den genomförs att

effektivisera planeringen och genomförandet av avfallshanteringen vid stora miljöskador genom att avlägsna bristerna i den nuvarande avfallslagstiftningen i anslutning till hanteringen av stora avfallsmängder samt genom att tydligare än i nuläget delegera ansvaret för avfallshanteringen i störningssituationer till en aktör.

Frivilligorganisationer och privata aktörers beredskapsfartyg spelar en viktig roll i bekämpningen av miljöskador. De resurser som dessa aktörer producerar utnyttjas numera effektivt. Invånarna i kust- och skärgårdsområdena har inte separat beaktats som resurs i bekämpningen av fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor på grund av faktorer i anslutning till arbetssäkerheten och organiseringen av arbetet. Det är dock möjligt att delta via organiserad och ledd frivilligverksamhet. Genom konkurrensutsättning skaffar Gränsbevakningsväsendet tjänster av privata aktörer i form av beredskapsfartyg och beredskapslager för utrustning som används för bekämpning av miljöskador i hela kustområdet.

Kommunikation är en väsentlig del av bekämpningen av en stor fartygsoljeskada eller fartygskemikalieolycka. Detta har beaktats i planerna på alla nivåer och det genomförs även regelbundna övningar i kommunikation. Ett av målen med kommunikationen är att invånarna i det skadedrabbade området ska vara medvetna om hur bekämpningen framskrider och om de risker och begränsningar som bekämpningen medför till exempel för rörligheten och nyttjandet av stränder eller vattenområden för rekreation.

Frivilliga föreningar och organisationer fungerar i första hand som en del av räddningsväsendets system. Avtalsbrandkårerna producerar också en del av räddningsväsendets beredskap i skärgården och vid oljebekämpning i kustområdena. Frivilligorganisationerna har en viktig roll till exempel i oljebekämpning på stränder och i arbetet med att rädda nedsmutsade djur. Organisationernas frivilligverksamhet har organiserats regionalt som en del av den frivilliga räddningstjänsten. Vid bekämpningen av en miljöskada ansvarar WWF Finland för att organisera, larma och utbilda frivilliga. Verksamhetsmodellen övas regelbundet tillsammans med myndigheterna och den har vid behov även tillämpats i praktiken. Senast tillämpades verksamhetsmodellen vid strandbekämpningen av ett fettutsläpp i Hangö våren 2025.

Helsingfors 6.5.2025

Inrikesminister Mari Rantanen